

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 32 (1669)

Пятніца, 20 красавіка 1962 года

Цана 4 кап.

Запал маладых сэрцаў — Радзіме

Пра сваё жыццё і працу, пра свае мары, пра вялікую дружбу, якая яднае маладзёў нашай неабліжнай краіны ў адну сям'ю, гавораць у выступленні дэлегаты XIV з'езда ВЛКСМ, які працягвае сваю працу ў Маскве. Абмяркоўваючы даклады, прамоўцы запэўняюць з'езд, што не пашкадуць ні і знергіі дэлятаў, каб з год у год квітнела родная краіна, каб на зямным шары панавалі мір і спакой.

Пра выдатныя старонкі, якія ўпісаны камсамол і маладзёў у гераічных працоўных летах нашай краіны, гаварылі першы сакратар МГК ВЛКСМ Б. Пастухов,

свінарка саўгаса «Лівенскі» Арлоўскай вобласці М. Бяжана, гарнавы доменнага цэха Магілёўскага металургічнага камбіната В. Новікаў, прэзідэнт Акадэміі навук СССР М. Келдыш, пісьменнік Барыс Плявын, першы сакратар ЦК ЛКСМ Латвія А. Зігманіс і іншыя.

На з'ездзе шырока вядзецца размова пра выхаванне маладога савецкага чалавека, чалавека вялікіх ведаў, высокай культуры. Першы сакратар ЦК камсамолу Беларусі Л. Максімаў адзначыў, што самаадданая праца маладзёў нашай рэспублікі крайсмоўна сведчыць аб прыгажосці і велічы юнакоў і дзяўчат.

Дэлегаты з'езда слухалі расказ Л. Максімава пра тое, як камсамольцы Беларусі ўзялі шэфства над вырошчваннем кукурузы і цукровых буракоў і з гэтага часу існуюць поўнаў адназначна перад партыяй і народам за высокі ўраджай. Маладзёў Беларусі аб'явіла шэфства над пашырэннем дзеючых і будаўніцтва новых электрастанцый і ліній электраперадач, якія ўтвараюць рэспубліканскую энергасістэму, над электрыфікацыяй сельскай гаспадаркі рэспублікі.

З шчырымі прывітаннямі з'езду ад маладзёў розных краін выступілі шматлікі замежныя госці — прэзідэнт Міжнароднага саюза студэнтаў Іржы Пелікан, намеснік старшыні ЦК саюза дэмакратычнай маладзёў Карэі Ю Сан Зун, член нацыянальнага камітэта Саюза маладзёў камуністаў Кубы Прыско Барос, першы сакратар ЦК Дзімітраўскага камуністычнага саюза маладзёў Балгарыі Іван Абаджыўеў і многія іншыя. Дэлегаты з'езда сардэчна дзякавалі замежным гасцям.

Учора на з'ездзе выступіў з вялікай прамовай Першы Сакратар ЦК КПСС Старшыня Савета Міністраў СССР таварыш М. С. Хрушчов.

Аб чым марыць дарагі Ільіч, чым ён заклапочаны ў гэтую хвіліну! — Ідзе грамадзянская вайна. Навокал разруха і нястачы. Але вялікі правадыр верыць у сілы рэвалюцыйнага народа. Ён марыць пра генеральны план электрыфікацыі Расіі, пра той час, калі ўся наша краіна пакрыецца густой сеткай магутных электрастанцый і мачты высокавольных ліній прайдуць па ўсёй савецкай зямлі. Вось такі змест укладу ў сваю лінаграфію «Ленін» мастак С. Герус.

НАБЛІЖАЕЦЦА Першае мая — дзень міжнароднай салідарнасці працоўных, дзень адзінства і брацтва рабочых усіх краін. У росквіце творчых сіл, у размаху вялікіх спраў ідзе наша Савецкая краіна насустрач сямью вясямі, міру і прывітанню.

— Наперад, да перамогі камунізма! — гэтыя словы палымінеюць на нашых сцягах і ў нашых сэрцах. Вялікую праграму будаўніцтва камуністычнага грамадства ажыццяўляе савецкі народ, і яго матхніна праца прыносіць новыя і новыя поспехі.

Павялічваюць выпуск прадукцыі заводы і фабрыкі, дэтэрмінава ўсталяюць у строй новыя прадпрыемствы, разгаводжваюць таяны Зямлі і космасу, памнажаюцца духоўныя багаці народа — усё гэта прыкметы нашага савецкага жыцця. Днямі было апублікавана паведамленне Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення пры Саўеце Міністраў СССР аб выніках выканання прамысловасці дзяржаўнага плана ў першым квартале 1962 года. Рост! — вось кароткае і ёмістае вызначэнне гэтых вынікаў. План першага квартала па агульнаму аб'ёму прамысловай прадукцыі выканан на 103 працэнты. У параўнанні з першым кварталам мінулага года аб'ём прамысловай прадукцыі ўзрос больш чым на дзевяць працэнтаў. Мільёны тон чыгуны, сталі, пракату, нафты, вугалю; дзiesiąты тысяч аўтамабіляў і трактараў, разнастайных станкоў і сельскагаспадарчых машын; дзiesiąты мільёны квадратных метраў бавоўняных, шарсцяных і шэўковых тканін і многае-многае іншае — вось што азначае прырост вытворчасці на дзевяць працэнтаў.

У гэтых дасягненнях савецкай прамысловасці ўсё значэнне ўклад і рабочага класа нашай рэспублікі. Ажыццяўляючы рашэнні XXII з'езда КПСС, работнікі прамысловасці Беларускай ССР перавыканалі план першага квартала па агульнаму аб'ёму прамысловай вытворчасці і па большасці важнейшых відаў прадукцыі. На 11 працэнтаў павялічылі аб'ём прамысловай вытворчасці ў параўнанні з першым кварталам мінулага года. Узрасла прадукцыйнасць працы. З рэдацыі статыстычнага ўпраўлення пры Саўеце Міністраў БССР. У паведамленні пералічваюцца важнейшыя віды прамысловай прадукцыі, якая выпускаецца ў нашай рэспубліцы, і пералік гэтых займае вялікае месца: тут разнастайныя станкі, аўтамабілі, трактары, камбайны, падышнікі, электрарухавікі, тэлевізары, зборныя жалезабетонныя канструкцыі, разнастайныя тканіны, дыяны, абутак і іншае. Так, Беларусь — гэта рэспубліка выкарыстаў прамысловасці. У дружнай сям'і савецкай народнай яна няспынна развівае сваю знаменную і культуру.

Так, поспехі нашы неаспрэчныя. Перад намі шырокае дарога ў будучыню, імя якой — камунізм. Зроблена многа, каб наблізіць нашу будучыню. А зрабіць трэба яшчэ больш. Задачы, пастаўленыя Праграмай КПСС, — грандыёзныя. І савецкія людзі, сустракаючы Першае мая, не толькі падсумоўваюць пройдзенае і здобитае, але і намячаюць новыя рубяжы, якія трэба ўзяць, выйдуць наперад і звышвышні станыя рэзервы, па-гаспадарску абдымаць тым, каб сёння працаваць лепш, чым учора, а заўтра — лепш, чым сёння. У сэрцах савецкіх людзей знаходзяцца гарачыя водгукі першамайскія Заклікі Цэнтральнага Камітэта КПСС:

— Працоўныя Савецкага Саюза! Пабудова камунізма — справа рук, энергіі і розуму народа! Усе сілы на стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма!

— Працоўнікі горада і вёскі! Настойлівай работай за найкарацейшы гістарычны тэрмін даб'ёмся перамогі ў мірным эканамічным спарніцтве з капіталізмам! Догонім і перавысім Злучаныя Штаты Амерыкі па вытворчасці прадукцыі на душу насельніцтва!

Разам з народам жыве і працуе вялікая армія работнікаў культуры, дзевячоў літаратуры і мастацтва. У сучасны момант значэнне іх дзейнасці ў справе камуністычнага выхавання новага чалавека асабліва ўзрастае. Цэнтральны Камітэт КПСС заклікае работнікаў друку, радыё і тэлебачання, выдавецтваў і культурна-асветных устаноў быць актыўнымі байцамі за вялікую справу партыі, за ажыццяўленне камуністычнага ідэалаў. Высокае прызнанне і сапраўднае шчасце работніка савецкай культуры — гэта штодзёныя практычны ўдзел у камуністычным будаўніцтве, гэта быць заўсёды на перадавой лініі барацьбы.

У сучасны момант надзвычай складаны і адказныя задачы вырашае вёска. У пераважнай частцы Заклікаў ЦК КПСС падкрэслена, што далейшы магучы ўздым сельскай гаспадаркі — гэта ўдарны фронт камуністычнага будаўніцтва, гэта справа ўсёй партыі, усяго народа. Савецкі Пленум ЦК КПСС прыняў рашэнні, якія карніным чынам паліпаюць кіруючыцца сельскай гаспадаркай, ствараюць неабходныя ўмовы для таго, каб у кароткі тэрмін вырашыць задачу поўнага задавальнення патрэб краіны ў сельскагаспадарчых прадуктах. Пачыны абавязак работнікаў культуры, дзевячоў літаратуры і мастацтва — удзельнічаць у ажыццяўленні рашэнняў савецкага Пленума ЦК КПСС, уярціць свой паслыны ўклад ва ўсенародную справу далейшага магучага ўздыму сельскай гаспадаркі. Пісьменнікі, мастакі, работнікі кіно і тэатра закліканы праўдзіва і глыбока паказаць у сваёй творчасці нашу сучаснасць, сваім натхнёным мастацтвам клікаць людзей на працоўныя подзвігі. Партыя зяртаецца да творцаў мастацкіх каштоўнасцей:

— Дзевячы літаратуры і мастацтва! Ярэчы адлюстроўвайце ў сваіх творах веліч і прыгажосць гераічных спраў савецкага чалавека! Змагайцеся за высокую ідэйнасць твораў і мастацкае майстэрства, за цесную, непарыўную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа, з задачамі камуністычнага будаўніцтва!

Беларускія пісьменнікі і дзевячы мастацтва ўдзяляюць вялікую ўвагу стварэнню вобраза героя нашых дзён — будаўніка камунізма. Аднак у нас усё яшчэ мала з'яўляецца высокамастацкіх твораў, у якіх гэты герой быў бы паказаны паўнароўна, сапраўды маштабна.

З кожным днём расце культура савецкіх людзей, у іх жыцці творы літаратуры і мастацтва займаюць вялікае месца, і зусім зразумела, што да гэтых твораў савецкія людзі прад'яўляюць усё больш высокія патрабаванні. Павышэнне мастацкага майстэрства і ідэйнага зместу, пранікненне ў самыя глыбіні народнага жыцця — надзвычайныя праблемы, якія вынікаюць з задачай выхавання ўсіх працоўных, фарміравання ў народзе высокіх мастацкіх густаў і культурных навіяў.

Савецкая краіна, ствараючы матэрыяльна-тэхнічную базу камунізма, стварае і культуру камунізма — новую, вышэйшую ступень у культурным развіцці чалавецтва. І Камуністычная партыя нястомна клопацца аб росквіце літаратуры, мастацтва, культуры. У гэтых клопатах партыі — яе непарушана вернасць заветам Уладзіміра Ільіча Леніна, які надаваў вялікае значэнне ролі літаратуры і мастацтва ў жыцці грамадства і ўнёс неацэнны ўклад у станаўленне і развіццё сацыялістычнай культуры.

22 красавіка наш народ і ўсё прагрэсіўнае чалавецтва будзе адзначаць 92-ю гадавіну з дня народжэння Уладзіміра Ільіча Леніна. Да гэтага светлага дня ў нашай краіне прыурочана штогодняе прысуджэнне Ленінскіх прамій за найбольш выдатныя дасягненні ў галіне навукі і тэхнікі, літаратуры і мастацтва. Радасна ўспрамаем, што ў высокім акце прысуджэння гэтых прамій — і найвялікшая павага да вялікага жывога імя Леніна, і праўдлівае бацькоўскае клопатаў партыі аб росквіце савецкай навукі і культуры.

На вялікую вышыню ўзыходзіць савецкі народ. Нялёгка наш шлях — шмат у нас было і цяжкасцей, і перашкод, нямаюць іх ёсць і цяпер. Але шлях гэты светлы — ён вядзе ў будучыню, да камунізма. І мы ўпэўнены, што на гэтую вышыню ўздымем Заручай таму — непакісна воля народа першаадкрывальніка новага свету. Заручай таму — мудрае кіраўніцтва роднай партыі. І савецкія людзі з горадасцю гавораць:

— Няхай жыве створаная Леніным слаўная Камуністычная партыя Савецкага Саюза — выпрабаваны авангард народа, кіруючая і накіроўваючая сіла савецкага грамадства ў барацьбе за пабудову камунізма!

— Няхай жыве камунізм, які ўсталёўвае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць, Брацтва і Шчасце ўсіх народаў!

Капі тужліва і гаротна
Гулі над краем правяды
І ў цяжкім смутку, як сіроты,
Прыцілі вёскі, гарады, —

На сход жалобны ўсё сяло
У школу нашу прыйшло.

Мы ля парога моўчкі сталі
І паглядзілі, як бацькі!
Пісьмо Калініну пісалі —
Як зерні, ўзвалілі радкі.

Пісалі доўга, з хваляваннем.
(Пісьць — не поле засяваць) —

Сваё сяло у тым пасланні
Прасілі Ленінскім назваць,
І ў цяжкім смутку, як сіроты,
Яны пісалі і не зналі,
Што просьбы гэтыя тады
З такой жа шчырасцю пісалі
Усе нашы вёскі, гарады...

Гадзі ішлі —
За хваляў хваля.
З ранейшай назваю,
Сяло
Жыло, расло і працвала,
Дарогай Ленінскай ішло.

Рыгор ХАЦКЕВІЧ ТЫ СТАЛА ЛЕНІНСКІМ, СЯЛО!

Капі тужліва і гаротна
Гулі над краем правяды
І ў цяжкім смутку, як сіроты,
Прыцілі вёскі, гарады, —

На сход жалобны ўсё сяло
У школу нашу прыйшло.

Мы ля парога моўчкі сталі
І паглядзілі, як бацькі!
Пісьмо Калініну пісалі —
Як зерні, ўзвалілі радкі.

Пісалі доўга, з хваляваннем.
(Пісьць — не поле засяваць) —

Сваё сяло у тым пасланні
Прасілі Ленінскім назваць,
І ў цяжкім смутку, як сіроты,
Яны пісалі і не зналі,
Што просьбы гэтыя тады
З такой жа шчырасцю пісалі
Усе нашы вёскі, гарады...

Гадзі ішлі —
За хваляў хваля.
З ранейшай назваю,
Сяло
Жыло, расло і працвала,
Дарогай Ленінскай ішло.

ДЗЕ ПРЭМ'ЕРЫ

Магілёўскі абласны драматычны тэатр ядаўна выпусціў два новыя спектаклі: «Правады белых начэй» па п'есе В. Пановай (пастаноўка рэжысёра А. Раўскара) і «Гульня

без праваў» па п'есе драматычнага тэатра Я. Шайніна (пастаноўка рэжысёра Б. Лур'е). Гэтыя спектаклі будуць паказаны ў Бабруйску, Горках, Крывячах і іншых гарадах і раённых цэнтрах Магілёўшчыны.

У Брэсцім Доме тэхнікі адкрылася дзевятыя абласныя майстэрствы па ліку з часу стварэння тут філіяла Саюза мастакоў Беларусі. Каля жывапісных палотноў і графічных работ арганізавана чытанне цыкла лекцый па мастацтве, з якімі выступаюць мастак П. Данеляў, мастацтвазнаўца А. Ус. А. Сурскі.

На прапраніствах праграма горада — дыяноным камбінат, швейнай і суконнай фабрыкаў, у навуальных установах праводзіцца сустрэчы мастакоў П. Данеляў, І. Фіясіава, І. Рудчыка, М. Аўчыннікава і іншых з работнікамі і студэнтамі моладдзю.

Актыўна ўдзельнічае ў Тэатры выяўленчага мастацтва і Віцебскай філіяла Саюза мастакоў БССР. Ён стварыў ідзе выставаўнае экспанзіўна, па 60 работ кожная, з работ мясцовых жывапісцаў і графікаў у спецыяльнай зале пры абласных мастацкіх майстэрнях і на домабудаўнічым камбінатах. Дарэчы, другая выстаўка, размешчаная ў клубе камбіната, лічыцца пераможцай. Гэтымі днямі яна прайдзе ў новае памішчэнне — у Палак культуры будгэста № 9. А ў маі яе работы павяжуць паказаць на калгасе Віцебшчыны.

У творчых майстэрнях віцебскіх жывапісцаў В. Дзевячы, А. Каржаневскага, П. Явіча, Ул. Кухарава адбылося некалькі цікавых сустрэч з дэпутатамі школьнікамі і піянерамі горада.

Па мясцоваму тэлебачанню была арганізавана тэматычная перадача «Мастакі Віцебшчыны» — на новабудуемых сямігодкі, у якой прыняў удзел заслужаны дзевячы мастацтва БССР Я. Нікалаў.

У Гомельскім Палак культуры чытаўнае імя Ул. І. Леніна адкрыта пераможцаў выстаўка работ члена Саюза мастакоў БССР В. Казачыні.

Сорак год назад у невялікай будынку, што непаладзі ад вазала ў Мінску, пачаўся заняты першага ў Беларусі Дзяржаўнага ўніверсітэта, створанага па даручэнні і падпісанаму Уладзімірам Ільічам Леніным.

Сёння Беларускі ўніверсітэт, які носіць імя вялікага правадыра, — адна з буйнейшых навуальных устаноў краіны. Цяло горадок займаюць яго корпусы — прасторныя аўдыторыі, вучэбныя кабінеты, чытальныя залы і кнігасховішча, лабараторыі, абсталяваныя навішай навуковай апаратурай, музеі тэатраў і біялогіі, спартыўныя і анатомія залы, інтэрнаты. Тут аўчацца, жывуць, адпачываюць каля сямі тысяч студэнтаў.

Вучацца ва ўніверсітэце юнакі і дзевячы з Беларусі і вёсак і гарадоў, з братніх рэспублік краіны і нават з-за рубяжа. Ім чытаюць лекцыі буйнейшыя вучоныя, імяны якіх вядомыя ўсю свету. Любоў і павагу да навукі ўспрамаюць яны ў саіх і слухачоў, і надзвычайныя аб'ёмныя рэсурсы праз якія-небудзь год-два ўзростаюць кіруючы складанейшымі прыладамі, пішуць свае першыя навуковыя працы. Яны любяць спорт, захапляюцца сяміадзясцю, і працягваюць свае таленты ў мастацтва і літаратуры, шмат часу аддаюць грамадскай працы.

Фізікі і матэматыкі, хімікі і біялагі, літаратуразнаўцы і журналісты, юрысты і філосафы, гісторыкі, географы, геологі выходзяць са сцен універсітэта і працягваюць ва ўсіх кутках краіны ў галіне навукі, культуры, асветы, народнай гаспадаркі.

Пра цікавае ўніверсітэцкае жыццё можна шмат і з захапленнем расказаць. Заглянем з фотаапаратам у лабараторыі, панкі інтэрнату, спартыўныя залы і аўдыторыі.

Фота Э. ДАМАРАЦКАГА.

Ва ўніверсітэце свой вылічальны центр. І без разумных машын не абыходзіцца нават студэнты на практычных занятках. Восі і сёння матэматыкі чацвёртага курса Лена Дашчыніна і Мінола Ганчароў хутка і дакладна зрабілі складаныя разлікі для лабараторнай работы.

Заноны мікрасвету... Каб пазнаць іх, патрэбна складанае сучаснае навуковае абсталяванне. І яно да паслуг студэнтаў-фізікаў: Валіцін Тадуш і Арназд Шыфман — члены студэнцкага навуковага гуртка п'яцёрнай фізікі. (Гл. стар. 2, 3, 4).

ТЫ СТАЛА ЛЕНІНСКІМ, СЯЛО!

Капі тужліва і гаротна
Гулі над краем правяды
І ў цяжкім смутку, як сіроты,
Прыцілі вёскі, гарады, —

На сход жалобны ўсё сяло
У школу нашу прыйшло.

Мы ля парога моўчкі сталі
І паглядзілі, як бацькі!
Пісьмо Калініну пісалі —
Як зерні, ўзвалілі радкі.

Пісалі доўга, з хваляваннем.
(Пісьць — не поле засяваць) —

Сваё сяло у тым пасланні
Прасілі Ленінскім назваць,
І ў цяжкім смутку, як сіроты,
Яны пісалі і не зналі,
Што просьбы гэтыя тады
З такой жа шчырасцю пісалі
Усе нашы вёскі, гарады...

Гадзі ішлі —
За хваляў хваля.
З ранейшай назваю,
Сяло
Жыло, расло і працвала,
Дарогай Ленінскай ішло.

ДЗЕ ПРЭМ'ЕРЫ

Магілёўскі абласны драматычны тэатр ядаўна выпусціў два новыя спектаклі: «Правады белых начэй» па п'есе В. Пановай (пастаноўка рэжысёра А. Раўскара) і «Гульня

без праваў» па п'есе драматычнага тэатра Я. Шайніна (пастаноўка рэжысёра Б. Лур'е). Гэтыя спектаклі будуць паказаны ў Бабруйску, Горках, Крывячах і іншых гарадах і раённых цэнтрах Магілёўшчыны.

У Брэсцім Доме тэхнікі адкрылася дзевятыя абласныя майстэрствы па ліку з часу стварэння тут філіяла Саюза мастакоў Беларусі. Каля жывапісных палотноў і графічных работ арганізавана чытанне цыкла лекцый па мастацтве, з якімі выступаюць мастак П. Данеляў, мастацтвазнаўца А. Ус. А. Сурскі.

На прапраніствах праграма горада — дыяноным камбінат, швейнай і суконнай фабрыкаў, у навуальных установах праводзіцца сустрэчы мастакоў П. Данеляў, І. Фіясіава, І. Рудчыка, М. Аўчыннікава і іншых з работнікамі і студэнтамі моладдзю.

Актыўна ўдзельнічае ў Тэатры выяўленчага мастацтва і Віцебскай філіяла Саюза мастакоў БССР. Ён стварыў ідзе выставаўнае экспанзіўна, па 60 работ кожная, з работ мясцовых жывапісцаў і графікаў у спецыяльнай зале пры абласных мастацкіх майстэрнях і на домабудаўнічым камбінатах. Дарэчы, другая выстаўка, размешчаная ў клубе камбіната, лічыцца пераможцай. Гэтымі днямі яна прайдзе ў новае памішчэнне — у Палак культуры будгэста № 9. А ў маі яе работы павяжуць паказаць на калгасе Віцебшчыны.

У творчых майстэрнях віцебскіх жывапісцаў В. Дзевячы, А. Каржаневскага, П. Явіча, Ул. Кухарава адбылося некалькі цікавых сустрэч з дэпутатамі школьнікамі і піянерамі горада.

Па мясцоваму тэлебачанню была арганізавана тэматычная перадача «Мастакі Віцебшчыны» — на новабудуемых сямігодкі, у якой прыняў удзел заслужаны дзевячы мастацтва БССР Я. Нікалаў.

У Гомельскім Палак культуры чытаўнае імя Ул. І. Леніна адкрыта пераможцаў выстаўка работ члена Саюза мастакоў БССР В. Казачыні.

Добрае пачынанне

Выстаўкі, сустрэчы, лекцыі і гутаркі аб творчасці мастакоў — такая асноўная праграма Тэатра выяўленчага мастацтва. Толькі ў адным Мінску арганізавана восем выставаў на прапраніствах, у школах і кінатэатрах.

— Ужо не раз ішла гаворка пра тое, каб прадставіць магчымасць нашым працоўным набываць па даступнай цане для сваіх кватэр добрыя мастацкія карціны, — уключыўся ў гутарку адзін з пажылыя работчыкаў. — Што для гэтага ўсё ж робіцца?

Госці паведамілі, што ў пачатку гэтага года ў Мінску наладжаны выпуск астампаў і арганізаваны продаж іх праз наш салон-магазін. Гэта несумнянна дапаможа распаўсюджанню твораў беларускага мастацтва і паспрыяе ўпрыгожанню быту савецкіх людзей.

У час сустрэчы работчы не толькі задавалі пытанні, але і выказвалі многа карысных падказанняў. Сакратар цэхавай партарганізацыі В. Ганчароў унёс прапанову, каб па мінскаму тэлебачанню часцей арганізаваліся перадачы і гутаркі аб маладых жывапісцах, скульптарах, графіках. Гэта — адзін са сродкаў мастацкай прапаганды.

У той час, як І. Стасевіч і М. Савіцкі па-сяброўску гутарылі з работнікамі рамонтна-ліцейнага цэха, мастак Ул. Стальмашонак сустрэўся з заводскімі канструктарамі і работнікамі цэха поўнаўна вытворчасці. Ул. Стальмашонак падрабязна спыніўся на творах беларускай графікі і манументальнай скульптуры.

Абедзены перапынак скончыўся. Работнікі завода дамаўляюцца з мастакамі арганізаваць у бліжэйшы час яшчэ адну сустрэчу ў Доме культуры.

Будзем сярбаваць, мастакам нельга жыць без дружбы з работнікамі, — гаворыць чарнявая дзевячына.

Яе падтрымліваюць сяброўні. Так у гэты дзень быў закладзены пачатак творчай дружбы паміж трактаразаводцамі і беларускімі мастакамі.

В. НУПРЭНКА.

ТЫДЗЕНЬ ВЫЯЎЛЕНЧАГА МАСТАЦТВА У НАС НА ТРАКТАРНЫМ...

ВЫСТАЎКІ У АБЛАСЦЯХ

— Во, гэта чудоўна! Якраз у час прыйшлі, — сказаў сакратар партарганізацыі рамонтна-ліцейнага цэха В. Ганчароў мастакам І. Стасевічу і М. Савіцкаму, якія завіталі на сустрэчу з трактаразаводцамі. — Цяпер у нас абедзены перапынак. Рабочыя ўжо чакаюць нас.

У чырвоным кутку цэха сапраўды было шмат людзей. Паміж маладымі мастакамі і рабочымі адразу завязалася шырока таварыская размова. Да таго ж І. Стасевіч пазнаў сярод прысутных нямаюла свых знаёмых. Ён жа некалькі год назад сам працаваў на трактарным заводзе, а ў вольны ад работы час дапамагаў вышукваць наспенную газ

ражытая беднасць і галеча да-
рэвалюцыйнага беларускага
краю, хваляванне сэрца ад пра-
чужых купалаўскіх і коласаўскіх
радоў, адданая настаўніцкая
праца на карысць роднага на-
рода — праз гэты працягла
стаўляе Буйла. Паўстагоддзі
назад яна загараляся «Кветкай
курганя»...

Патэсе выпала пачынаць
свой творчы шлях на старонках
«Нашай нівы». Рэдактарам пер-
шай яе кніжкі быў Янка Купа-
ла. Беспасветнае жыццё бела-
рускага селяніна, заклік да
эманцыпацыі, вызваленне роднага
народа — такі змест яе паэзіі
на пачатку творчага шляху. А
сёння, з якой радасцю, з якім
гонам, з якім пачуццём любі-
ць да Савецкай Айчыны пша
паэтыка.

Край родны, дарогі да болю,
Гы стаў аялотам шчасця, міру,
Звяртаючыся ў памяці да Ку-
пала — першага свайго настаў-
ніка ў паэзіі, Канстанцыя Буй-
ла гаворыць:

Як вясёлні яскравай дуга,
У паэзіі шлях твой адначыў,
Бу — а побач ступалі нага
Маёй скромнае музы дзіцячай...

З таго часу вялікі гістарыч-
ны шлях прайшоў родны народ.
Гэты шлях прайшоў і праз сэрца
паэты. Ён паўстае перад намі
ў яе творчасці. Істотны рыскі
«благорады нашага часу» зна-
таваны Канстанцыяй Буйла
па-свойму. Выразна відць гэта
і ў кнізе «На адноўленай зям-
лі», якую складаюць у асноў-
ным творы пяцідзясят гадоў.

...Усе багачы свае
Маладосці душы аддае.
Улюблены здавён-даўна маты
паэзіі Канстанцыя Буйла — пра-
ца дзеля народнага шчасця —
сёння набывае ў яе творчасці
новую аласцю, дзякуючы адчу-
ванню маладосці менавіта наша-
га веку.

...Прайшлі ў працы годы,
Штурмавалі не адно узвышша,
Не масцілі мне шлікоў пад ногі,
Не шукала лёгкая дарогі,
Добра адчуваць, што шырай
працы
Аддала я маладую сілу.
...Вулі старажытнай Вільні,
ваднёўкі з бачкам — лясным
аб'едзчыкам па роднай Белару-
сі, на свае вочы убачаю і пе-
...Канстанцыя Буйла. «На адноўле-
най зямлі». Вершы. Мінск, 1961.

Я пацху пяю... Толькі веру,
Мяне ты пачуеш.
Песня скажа, табе, як змяненна
І моцна люблю я
Цябе... —
так звяртаецца ў адным з вер-
шаў новай кнігі Канстанцыя
Буйла да Радзімы.

Калі паэтыка пачынала свой
творчы шлях, у беларускай лі-
таратуры гукалі такія магучыя
галасы, як Купала і Колас. І
сёння ў паэзіі Савецкай Белару-
сі спеў Канстанцыя Буйла
не менш і гісторыю нашай паэзіі,
ні яе сённяшні стан нельга
ўявіць сабе без гэтых шырага,
задушэўнага епеу адной з на-
шых старажытных паэтэс.

Як і папярэднія зборнікі Кан-
станцыя Буйла, яе новая кніж-
ка — цэласны паэтычны арга-
нізм. Слова новай пасляваеннай
Беларусі, часам балочы ўспа-
мі пра вайну, часцей — позірк
ў прамінуўшае будучыню, да
якой вядзе шлях цыперанай
самгодкі... Гэтым вызначаецца
гучанне кніжкі. Галоўнымі ў
лірыцы Канстанцыя Буйла з'яў-
ляюцца, бадай, тэмы Радзімы і
каханія.

Нельга не падкрэсліць, што
бэручы ў аснову верша часта
зусім звычайны факт, эпізод.
Канстанцыя Буйла так яго
паэтычна асэнсавуе, уносячы ў
гэтае асэнсаванне сваё разумен-
не свайго бацьчанага чалавека ці
прыроды, што сэрца чытача не
можна не хвалявацца, не быць у
адна з бачкам «сэрца паэтыка».

Тое, што мы не аднойчы ба-
чылі ў жыцці, тое, пра што не
раз чыталі ў творах іншых паэ-
таў, раптам паўстае зусім све-
жа, па-новаму, празрыста і ад-
да слёз...», хоць аўтару было
ўсяго шэсць гадоў, калі лайшоў
на вайну Міхал Сільніцкі!

Сярэдне-арыфметычнае мыс-
ленне, безгустоўнасць, гладка-
сць, якім падмяняюцца паучэнні
майстэрства — аб гэтым ужо
нельга гаварыць спакойна. Калі
паэзія ператвараецца ў адыход-
ны прамысел, яна гіне.

У П. Макаля — тое-сёе для
верша «Помнік», у Б. Спрынь-
чана — для «Першай дэталі»,
у А. Шацінскага — для «Пар-
рэта», так і складаецца ў
М. Ганчарова радок за рад-
ком, у паспешліваці аўтар на-
ват у самага сябе перахаліў.

Прыдумай прыгожа аб Крас-
най плошчы, што «она на воей
планете горда лежыт, как
орден на груди». І тут жа пе-
ракрыў вобраз для наступнага
верша — «Наша вуліца»: «По
ней с победою герои шли. До
блеска отшлифована ногами,
лежит, как лента, на груди
земли».

Цы аршыты, і няма патрэбы
вышукваць «перакрываючы». Не
растлумачыць жа, што і
плагіят — гэта таксама дрэнна.
«Тыповое» вершаскладанне
тым і характэрна, што ўвесь
паэтычны антураж тут узаема-
замаяняе, увесь строй думак
не выходзіць за допускі стан-
дарту.

З тыповых дэталей добра
будавец сучасныя дамы — гэта
дасягненне інжынернай думкі.
Вершаў такім жа спосабам не
зробіш, — гэта галіна інды-
дуальнай творчасці. Тут усё,
што ўжо было, — дрэнна, нават
Пушкіна паўтараць нельга. У
кожнага свой шлях.

Адзін ідзе ў паэзію, бо хоча
расказаць людзям тое, чаго не
ў слых стрымалі ў сабе, бо апан-
таваны думкамі, пацучымі, ад-
крыццямі.

• Бывае і інакш. Паспрабаваў
зрыфмаваць — нібы атрыма-
лася. Склаў радкі — гатоў
вершы. Гэта зусім не цяжка і
даступна кожнаму пісьменнаму,
варта толькі патроніравацца.
Пра што пісаць? Тым многа, усё
яна, два ды два — чатыры, кожны
ядна авёс, Волга ўпадае ў Кас-
пійскае мора. І піша — нават
выдзе. І ўжо ёсць надобнасць
лічыць — а як жа Літаратурны
ворагі! І даводзіцца дзяжурчыць
ў калідорах.

Так ён і запомніўся — у ка-
лідоры. Алег СУРСКІ.

чуваць занатаванае ў радках,
дакладных па малюнку. «Дзе ў
пучыні хата лесніка адзінока
падмаля дым — горад белы
глянуў у ціхі скат...» «Венер
сцях. Ён прытаіўся каля дуба,
каля стога, толькі шэпчацца
асіна з тонкім ясенем трыюма,
толькі ў сціх траў сямліне-
ны затаілася трыюма, толькі
лужа стала чорнай у канаве
прыдарожнай...»

Малюні прыроды, людзі, ад-
ценні пацучыў радасці і туті
занатаваюцца словамі, якія
сведчаць пра пільны зрок
паэтыка — умнене бачыць не-
звычайнае ў звычайным і на-
дзяляць гэтым бачаннем чы-
тача.

Вось як шыра і задушэўна
сказана аб Радзіме:
Мо-сць і прыгажыня,
Каму што ў сніце глінецкі.
Мая ж найдаражэйшая
Да смерці мне астанецца.

Багата ў зборніку такіх жа
дакладных па малюнку і па
перадачы паучыцца вершаў аб
моры, аб каханні, аб роднай
прыродзе. Тут можна назваць
такія, як «Вятліні», «Сасна»,
«Над Нараччу», «Летам», «Бал-
тынка», «На Радзіму», «За Бу-
тырскай сцяной», «Туку па
табе я», «Не кукуй, зяюля».

Найменш удаюцца паэтыка
вершы публіцыстычнага плана.
У іх мы бачым элементы рыто-
рыкі, распічутасць, яны менш
сагрэтыя паучэнцямі. Сустрэ-
наюцца і проста неахайныя ра-
кі, паўбаўленыя не тое што ад-
метнага почырку аўтара, але на-
ват элементарнага паэтычнага
асэнсавання, быццам праста
ўзяты і зарыфмаваны «газет-
ныя» сказы. (Напрыклад: «І ад-

святкуецца вы шчасця свята, там,
дзе густа поўны стол абсели
члены вайшай дружнае арцелі»).

Уклад Канстанцыя Буйла ў
беларускую паэзію — прымет-
ны. Яе музыка была ў стралі ў
гады выпрабаванняў Вялікай
Айчынай вайны, яна і сёння
«з партыяй, Радзімай і наро-
дам» на шляху ў прамінуўшае
камуністычную будучыню.

Гордасцю за савецкага чала-
века поўніцца сэрца паэтыка,
калі яна гаворыць пра цяжкасці,
якія ён пераадолявае на
сваім пераможным шляху напе-
рад.

Ой, крутыя дарогі, ёсці па іх
і не лягкі я не проста.
Толькі людзі ў нас ды впошці
раўняюцца ростам.

Менавіта ў бачанні характэр-
ны праўдзі нашага герачынага
часу — зарука сілы паэзіі Кан-
станцыя Буйла. Бо яна жыве
дыхае тым, чым жывіцца ўся
наша шматнацыянальная савец-
кая патрыя.

Ул. БОЙКА.

Тамара Баранова і Соф'я Рышак — выканаўцы беларускіх і рускіх народных песень. Іх акампаніраванне — Міраслаў Бобер. Усе яны студэнты гістарычнага факультэта.

Мастацкую самадзей-
насць універсітэта добра
ведаюць рабочыя мінскіх
заводаў і фабрык, наглас-
ніны прыгародных раёнаў,
марані Балтынскага флоту,
Вялікую папулярнасць за-
ваваў універсітэцкі хор.
Тэатральны калектыў уні-
версітэта амяняюць паста-
моўку многіх складаных
спектакляў: «На дзень», «Ма-
шчане», «Дзюкі сонца», «Ра-
візор», «Плюць жараванні»
і інш. Вялікі поспеху да-
ступілі ганцаваленыя ка-
лектыў і аркестр народных
інструментаў.

Уладзіслаў Французіук.

ЗАПОМНІЎСЯ АЎТАР...

У рэдакцыю прыйшоў мала-
ды паэт. Прыйшоў папярэдзіць:
на яго вершы збіраюцца пісаць
рэцэнзію. Гэта было сказана
так, нібы рыхтуецца замаха.

У рэдакцыі паціскаюць плы-
чыма. Але малады паэт растлу-
мачвае: па-першае, вершы яго
могучы не спадабацца рэцэнзэн-
ту, па-другое, рэцэнзентам можа
аказацца надобраслывец, патрэ-
цяе, і рэцэнзента і рэдакцыю
могучы падухторчыць недурні
маладога паэта. І ён просіць
абараніць, нікому не давяраць,
і пакадае ў рэдакцыі свой збор-
нік (на ўсякі выпадак). Ён дзя-
журчыць некалькі дзён у калідор-
на, падліваючы пачынаць па-
чынаць крытыка. Ён міжволі
звяртае на сябе ўвагу. І ўжо
з яго кніжка проста цікава
пазнаёміцца.

Вось яна прачытана, тонька-
кая кніжка вершаў. «Веснава
завязь». Аўтар Міхал Ганчар-
оў. Прачытана, прачытана і...
Аўтар запомніўся! Ён, напэўна,
яшчэ прыйдзе спытае. Як жа
яму растлумачыць, што для
таго, каб быць паэтам, трэба
мець талент? Што вершы —
гэта не проста зарыфмаваныя
рады!

Аўтар пакрыўдзіцца і папоўні-
ць свой спіс надобраслычлі-
цаў. Ён запатрабуе доказаў. Ён
захоча, каб яго вершы праана-
лізавалі, разабралі, адзначылі і
памаглі ўлічыць памылкі для
напісання новай кнігі. А гэта не
заўсёды пад сілу — паматчы.

Сумна гартыць старонку за
старонкай, учытваючы ў радкі,
якія нічога не значаць, і «ана-
лізаваць», а больш правіль-
на, — растлумачыць, чаму яны

не з'яўляюцца сапраўднымі паэ-
тыка. Вось такія, напрыклад:

Воронне, воронне
Закружыло над краем,
Стал тяжелей сапог
Наша нивы топтат,
И родимые села
Вокруг запылалы, —
Миша первым ушел
В партизаны тогда.

Вершы ж пішуцца мовай
паэтычнай, вобразнай. Яны —
вынік вобразнага мыслення. Да
паэзіі наогул варта звяртацца
тады, калі іншымі сродкамі свае
пацучы і думкі выказаць нель-
га. Адчуваць і мысліць трэба
самастойна, а не браць напрат-
гатовыя штампы, накіштаў:
«Воронне, воронне закружыло
над краем» або «стал тяжелей
сапог наши нивы топтат»; не
выказвацца празыміямі, на-
кіштаў: «Миша первым ушел
в партизаны тогда». Такія сказы
больш натуральна было б запі-
саць звычайнай прозаю.

А лкую паэтычную нагрукку
нісць такія радкі:

И в том упрямый
Заблотно служит людям:
Он животворным тоном
Струится по проводам...

Ші такія: «І з'яў істотнае
кніш саюз у жыцці вяселой
безоблачно-бурной китаец,
румын і я — белорус, — все трое
всерьез мы назвали «комму-
нулы». Хаця б нейкі сэнс быў
тут! Ну што, сапраўды, адзначае
«безоблачно-бурная жизнь»
або «союз... в жизни... назвали
«коммуной»?

Няма логікі і ў вершах аб
дубах, якія «стоят в веках» і
пад шатамі якіх у вайну «уми-
рали люди. И погому, быть мо-
жет, седина на их коре, что путь
был очень труден...» Чый

«путь»? Дубоў? Яўная бяссэн-
ца.

Таксама дрэнна, калі ка-
самольскі білет пушкай выля-
тае з рук аўтара:

Возмуж и раскрою
И, кажется, пистий
Вот-вот он вспорхнет,
Затрепетит в руках,
Весь огненно-жаркий,
Как стия частица,
С которым отцы
Побеждали в боях.

Але тут ужо бяда больш
сур'ёзная. І справа нават не ў
нядульным параўнанні — аўтар
пра гэта проста не падумаў.
Бяда ў тым, што ён увугле
рэдка задумваецца ў сваім збор-
ніку над зместам вершаў, над
сэнсам жыцця. Урэшце рэшт ён
наб'е руку, будзе пісаць
гладка і лагічна. Але гэты
гладка і лагічна, страшнае, калі
аўтару няма чаго гаварыць.

Што мучыць паэта? Які дум-
кі трыюмаць яго? За што і
супраць чаго змагаецца ён, бе-
рыцца за такую магучую
зброю, які вершы? Гэта ж не
забава! А атрымавацца — за-
бава. Мяркуючы нават па кар-
отнай біяграфічнай дэвідцы,
якая дэдава да зборніка, жыццё
павярнулася да аўтара такім
бокам, які не кожнаму давалося
нават убачыць. Але і пра са-
ме страшнае з перажытага га-
ворыцца на дзёна раўнадушна,
бздурна, нібы нічога не круна-
ла сэрца, нічога не пакінула
следа ў душы:

Всего мне было
восьмь везен,
Когда враги в концлагерь бросили.
И там, за проволочной остью,
Со смертью встретился
Я знал, не просто я...
придет конец мучению,
Я верил в близкий час
отмищения,
И пусть смертельно
был измучен я,
Но и тогда я верил в лучшее:
Я верил всем, и даже — зверю,
Но никогда — врагу не верил...

Няёмка робіцца за таго вась-
мігдовага хлопчыка, перажы-
ванні яго пра дзевяць такімі
банальнымі.

Няёмка чытаць салодзень-
кае, безгустоўнае і пра мапі, і
пра бацькоўскую шапку. «Пры-
гожа» прыдуманую драматыч-
ны мязансцёну: «Когда-то мать
рукой дрожащей ее повесила
рыдая...» І вась «она висит над
тумбочкой» і «кровь еще видна
на ней».

Нельга спекуляраваць пауч-
цамі дзеля прыгожага слоўца!
Да іх неаспробнага дакранацца
нельга! Але аўтару што. Ён і
Героя Савецкага Саюза Міхала
Фёдаравіча Сільніцкага зрабіў
сваім сябрам: «Гле же Миша
Сильнички, с которым, бывало,
мы играли в лапу, веселились

да слёз...», хоць аўтару было
ўсяго шэсць гадоў, калі лайшоў
на вайну Міхал Сільніцкі!

Сярэдне-арыфметычнае мыс-
ленне, безгустоўнасць, гладка-
сць, якім падмяняюцца паучэнні
майстэрства — аб гэтым ужо
нельга гаварыць спакойна. Калі
паэзія ператвараецца ў адыход-
ны прамысел, яна гіне.

У П. Макаля — тое-сёе для
верша «Помнік», у Б. Спрынь-
чана — для «Першай дэталі»,
у А. Шацінскага — для «Пар-
рэта», так і складаецца ў
М. Ганчарова радок за рад-
ком, у паспешліваці аўтар на-
ват у самага сябе перахаліў.

Прыдумай прыгожа аб Крас-
най плошчы, што «она на воей
планете горда лежыт, как
орден на груди». І тут жа пе-
ракрыў вобраз для наступнага
верша — «Наша вуліца»: «По
ней с победою герои шли. До
блеска отшлифована ногами,
лежит, как лента, на груди
земли».

Цы аршыты, і няма патрэбы
вышукваць «перакрываючы». Не
растлумачыць жа, што і
плагіят — гэта таксама дрэнна.
«Тыповое» вершаскладанне
тым і характэрна, што ўвесь
паэтычны антураж тут узаема-
замаяняе, увесь строй думак
не выходзіць за допускі стан-
дарту.

З тыповых дэталей добра
будавец сучасныя дамы — гэта
дасягненне інжынернай думкі.
Вершаў такім жа спосабам не
зробіш, — гэта галіна інды-
дуальнай творчасці. Тут усё,
што ўжо было, — дрэнна, нават
Пушкіна паўтараць нельга. У
кожнага свой шлях.

Адзін ідзе ў паэзію, бо хоча
расказаць людзям тое, чаго не
ў слых стрымалі ў сабе, бо апан-
таваны думкамі, пацучымі, ад-
крыццямі.

• Бывае і інакш. Паспрабаваў
зрыфмаваць — нібы атрыма-
лася. Склаў радкі — гатоў
вершы. Гэта зусім не цяжка і
даступна кожнаму пісьменнаму,
варта толькі патроніравацца.
Пра што пісаць? Тым многа, усё
яна, два ды два — чатыры, кожны
ядна авёс, Волга ўпадае ў Кас-
пійскае мора. І піша — нават
выдзе. І ўжо ёсць надобнасць
лічыць — а як жа Літаратурны
ворагі! І даводзіцца дзяжурчыць
ў калідорах.

Так ён і запомніўся — у ка-
лідоры. Алег СУРСКІ.

ДА 80-ГОДДЗЯ ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

Розныя почыркы, розныя думкі і
характары. І разам з тым адны
пацучы, адзін настрой. «Мы вя-
лікі рады, што на нашай роднай
зямлі жыў і працаваў такі выдат-
ны чалавек», — словы гэтыя, ска-
заныя васьмікласнікамі 67-й шко-
лы горада Мінска, — шыравае пры-
знанне наведвальнікаў Літаратур-
нага музея Янкі Купалы.

Ганарца Беларусі сваім слаў-
ным земляком, Любца яго, творы,
даражак памяццю песняра.
Ахвотна прыходзяць яны ў музей
паэта, каб бліжэй пазнаць яго не-
спакоенае сэрца, прайсціся сцёж-
камі яго чужоўнага жыцця.

«Вялікі вялікую карысць пры-
несла нам гэта наведванне. Мно-
га цікавага дэдавалі мы пра на-
шага беларускага паэта», — пішуць
студэнты педагогічнага інстытута
імя М. Горькага. «Шмат новых ура-
жанняў выносіць адсюль многія
многія наведвальнікі».

Школьнікам і настаўнікам матэ-
рыялы музея памагаюць у вучобе
і працы, «Агляд экспазіцыі», — пі-
ша І. Корзун з горада Стрыя-
рогі, — памог мне ў сэнсе ўзаба-
жэння маіх ведаў аб беларускім
песняру — Янку Купалу. Мно-
га я змагу выкарыстаць у сваёй
практычнай рабоце настаўнік
беларускай мовы і літаратуры ў
школе...»

Многа такіх запісаў у кнізе вод-
гукі музея. Жыццё і творчасць
народнага паэта з'яўляецца ўзро-
вям істотнага служэння праў-
дзе і працоўнаму людзю, узора-
м ісподняй рупліваці і клопатаў,
нізкаснай любові да роднага
краю.

СЛОВЫ ЛЮБВІ І УДЗЯЧНАСЦІ

«Мы з вялікай цікавасцю агле-
дзелі Літаратурны музей Янкі Ку-
палы. Тут мы атрымалі поўнае
ўяўленне аб дзейнасці вялікага
беларускага паэта. Нам асабліва
спадбалася ў музеі тае бераж-
лівае, з якой захоўваецца ўсё
тое, што гаворыць аб жыцці і
дзейнасці паэта. Музей робіць
уражанне помніка, вартага наро-
днага песняра і вялікага чалаве-
ка», — так пішуць аб купалаўскім
музеі журналісты з Таджыкістана
Сарокіна і Глухоўскі.

«Старанне музея Янкі Ку-
палы, — адзначае ўкраінец Бабчан-
ка, — вялікі ўклад у скарбніцу лі-
таратуры і мастацтва Беларусі».

Такія думкі выказваюць шмат
які гасці. Вось што запісаў у
кнізе водгукі член-карэспандэнт
АН СССР прафесар П. Беркаў
пасля наведвання музея са сваім
калегам, прафесарам Ленінград-
скага ўніверсітэта І. Яромніным.

«З жывейшай цікавасцю і шы-
рай рэдасцю пазнаёміўся я ў
сваёй кароткага знаходжанні ў
Мінску з Літаратурным музеем
Янкі Купалы. У адноўленне ад ба-
чачым мною многія мемарыяль-
ныя музеі ў Іў, на І і на Закада-
дзе пачуе ачытай халоднае і
стражы адфіцыяльнасць, музей Янкі
Купалы не проста ўражае сваёй
задушэўнасцю і сціплай прастотай,
але і хвалюе цёплай атмасферай,
якой прасякнута ўся экспазіцыя...»

Асабліва цікава чытаць ураж-
ні-ўспаміны людзей, якія асабіста
ведалі народнага паэта і яго вер-

ную памочніцу Уладзіславу Фран-
цузіуку.

«Мне выпала ішчаць быць до-
бра знаёмым з Я. Купалам і Ку-
паліцай (так мы называлі яго жон-
ку). Я працаваў і жыў у Мінску з
1918 па 1928 гг. Быў настаўнікам,
і ўся творчасць Я. Купалы мне, як
выходзіць з беднай сялянскай
сям'і (м. Пясочнае, Капыльскага
раёна), была дарагая і блізкая. У
час польскай акупацыі г. Мінска ў
адной з беларускіх школ тэйкам
наладжваліся чытанні твораў
Я. Купалы. На такіх чытаннях чы-
таў Я. Купала з жонкай, чытаў
свае вершы...» — гаворыць доктар
сельскагаспадарчых навук С. Кот,
які жыве цяпер у Маскве.

«Я асабіста ведаў Івана Дамі-
нікавіча, — успамінае В. Зубарэў,
— калі аглядаў музей, зноў паусте-
лі незвычайныя сустрэчы з Ку-
палам у 1938 годзе на дачы ў Ляў-
кава, яго наведванне да нас у аві-
яцыйны полк, абед з лётчыкамі і
яго цёплыя словы аб лётчыках. Я
тады быў камісарам авіяцыйнага
паўка. У цыпераный час — пенсія-
нер».

Многа розных людзей прыло-
дзіць у Літаратурны музей наро-
днага паэта. Многа цёплых запісаў
пакідаюць яны ў кнізе водгукі.
Шчырыя словы любові і удзячнасці
да Янкі Купалы сведчаць аб тым,
што, як пішуць інспектары Вялі-
ніцкага раёна Кубліцкі і Серыкаў,
паэт «быў і назавсёды застаецца
вясёлні гусляром беларускага на-
рода».

І. КУРБКА.

Адрасавана маленькім

Апавяданне М. Ваданоса
«Рачны гасці» — цікавае ў сю-
жэтных адносінах. Займалына
апавяданне пісьменнік аб незвычай-
най прыгодзе, якая здары

АД ВЁСКІ ДА ВЁСКІ

Да сустрачы з ім мне яго партнёр узяў за руку. Здавалася, што гэты чалавек будзе ў камбінезіце з ватушай, пракалянд бензінам, з няголеным тварам і сардытым поглядам стомленых вачэй.

Але я памыліўся. У яго гладка прычесаны валасы і крхчы задуменны, са свавольнай іскрынкай, карыя вочы. Яны глядзяць на чалавека адкрыта і добрамысля.

Мы сядзелі насупраць адзін аднаго за сталом загадчыка Крупскага раённага аддзела культуры. Дзверы невялікага пакойчыка бухгалтэрыі амаль не зачыняліся. Адзін за адным соды ішлі матарысты, кінамаханікі, касіры, стэпажыры, каб зрабіць справядліва за месяц або атрымаць новыя фільмы. Праз нячыслыя прычыны дзверы да нас далаталі галасы:

- У цябе колькі?
- Сто дваццаць сем.
- Загнуў, калега.
- Не верыш—паглядзі... Вось...

Мой субсецнік ледзь прыкметна ўсміхаецца. Яму прыемна слухаць гэтыя кароткія рапарты. Бо ён, як ніхто іншы, добра ведае, якая напружаная праца многіх людзей тоіша за гэтымі лічбамі, што значыць выкананне плана на 120 і больш працэнтаў.

— Апошні дзень кожнага месяца для нас, кінамаханікаў, асабліва дзень, — задуменна гаворыць Геннадзь Антонавіч. — У гэты дзень падводзіцца вынікі работы за месяц. Хлопцы нашы—народ здольны, працавіты. Адным словам, добрыя.

— Вось я і хачу запісаць пра нас, Геннадзь Антонавіч, — кажу я.

— Пра мяне? — крхчы здзіўлена пытае ён. — Не варта. Я ж не

дзяр, не сьвінар і не токар-рацыя наліатар. Прызначаю, — усміхаецца ён, — калі вас вельмі цікавіць, магу расказаць, як мы "жывём" і працуем.

І расказаў.

У пачатку гутаркі мяне ўразіла адна біграфічная дэталі: чалавек працуе на кінаперасоўні больш за чатырнаццаць гадоў. Не ведаю, як для іншых прафесій, а для гэтай я лічу такі працоўны стаж даволі вялікім. Чатырнаццаць год базавання з кінаперасоўкай па раёне вытрымае не кожны. Звычайна на перасоўках працуюць юнакі дапрызыўнага ўзросту. А пасля дэмабілізацыі з арміі яны не вяртаюцца на гэтую работу, шукаюць больш "сталыя".

— Заўсёды ў камандзіроўцы, — смяецца Геннадзь Антонавіч. — Больш аднаго дня на тыдзень дома не бывае.

Не, ён не скардзіцца на свой лёс. Бо швэрдла ўпэўнены, што інакш і не можа быць, бо інакш і не ўзяў бы сваю будучую работу, калі паступаў на курсы кінамаханікаў у тым пасляваенным гады.

Першае і самае галоўнае, што адраінавае Яніскага ад некаторых яго калегаў, — гэта прызнанне. Геннадзь Антонавіч сам добра не ведае, калі яго выявілася ў яго. Можна тады, калі васьмігадовым хлопчыкам упершыню ўбачыў гукавы фільм.

А можна тады прыйшоў прывязанне да будучага кінамаханіка, калі ён, парываючы салдат сапёрага батальёна, узрушаны і вясёлы пасля прагляду "Чалаева", вяртаўся на мыльцах у палатку вайсковага шпітала.

Геннадзь Антонавічу ёсць што ўспомніць са свайго жыцця. Асабліва моманты, які дзіўнасны кадры

кінастужкі, ён ніколі не забудзе... Першая пасляваенная зіма. Заасяненая снегам лясная дарога. Па ёй, грузчыцы ў гурбах, прабіраюцца падвода. На санях хлопец у вайсковым бушлате і кірзавых ботах. Час ад часу ён кідае ледзі і тры салдацкія рукавішкі ледую нагу. Пасля зазіраў з саней і, кудляючы, бязшчы следам. Сані выязджаюць з лесу, паварочваюць направа і праз нейкі момант спыняюцца ля невялікага будынка са сцягам на даху і шыльдай над дзвярыма.

— Першы ў жыцці фільм я паказаў у даволі вялікай зямлянцы. Народу набілася бітком. Больш сямі год людзі не бачылі кіно.

Пакуль кінамаханік устанавіў апаратуру, калі зямлянікі сабраўся даволі вялікі натоўп. Стаўшы ля ўваходу, хлопец пачаў раздаваць білеты. Доўга корпаўся ў кішнях, мужчыны даставалі адтуль пакаменчаныя рублі і працягвалі іх "кішчыку". Потым прыгнуўшы галовы, каб не зачэпціцца за вушак, спускаліся ў зямлянку. Калі амаль усе прысутныя купілі білеты, Геннадзь убачыў трох жанчын, што сталі вольна. Яны пераходзілі перапаліць з нагі на нагу, раз-пораз пазірлі ў бок механіка і сарамліва ўсміхаліся.

— А вы, бабкі, чаму не заходзіце? — спытаў кінамаханік.

— Мы б, вядома, зайшлі, — адказала адна з іх, больш храбрыя, — калі б узяў за білет васьмь гэта...

Жаночая рука хутчэйка нырнула ў кішню і дастала адтуль некалькі сырых бульбін.

— Грошай няма, — піха ўздыхнула жанчына...

— Нічога не зробіш, прыйшоўшы пусціць іх дарма, — расказавае

Яніскай. — Калі закончыўся сеанс, я падышоў да іх і спытаўся, ці спадабаўся фільм.

— Вельмі, — шчыра адказалі яны. — Дзякуй вам!

Так, яны былі шчаслівыя. І я быў шчаслівы, што прыймаю людзям хоць маленькую радасць у тую цяжкую хвіліну. Мушці, тады я павярнуў у найвялікшую сілу кінамастаства. Тады я пераканаўся, што яно не забавя, а яно патрабуе на людзям, як хлеб, як вятра.

Генадзь Антонавіч некаторы час задумана маўчыць, потым рэзка ўзімае галаву, ажыўляецца.

— А ведаеце, я з-за гэтай людской радасці і працую кінамаханікам, люблю гэту працу. А так бы кінуў, знайшоў бы іншую. І яшчэ вам скажу, я вельмі люблю сельскага кінагледца. Прыязджаю ў вёску, я адчуваю сабе нейкім казачным чарадзеям, які нясе людзям святло. Для сельскіх гледцоў добрая карціна—спраўдзіна святла. Глядзю ідзе ў клуб, як на нейкую ўрачыстасць.

Памятаю, пасля паказу "Лёсу чалавека" на наступны дзень амаль уся вёска віталася пры сустрачці са мной. Аж няёмка было. Бышам не Бандарчук, а я выконваў галоўную ролю Андрэя Сакалова.

Шкада, што такія фільмы ў апошні час рэдка з'яўляюцца на экране. Ішчы раз бывае крыўдна і няёмка, калі глядзю пакаідае залу незадаволены. Адчуваець, нібы ты яго ашукаў.

Для многіх маладых кінамаханікаў доўгі час было загадкай: якім чынам Яніска ўмудраецца сабраць шырокую аўдыторыю гледцоў не толькі на іжыма, але і на даволі пасрэдным фільм. Як яму гэта ўдаецца?

— Мне здаецца, што дрэнна, калі кінамаханік робіцца кінамаханікам, — гаворыць Яніска. — Ад яго патрабавецца значна больш. Ён павінен быць у нейкай ступені і лектарам і арганізатарам. Нам, перасоўнікам, ішчы раз асабліва цяжка арганізоўваць сеансы. Прыехаў у вёску не ў час, спазніўся — не збярыў людзей. Транспарт жа ў нас выпадковы, каласы выдзяляюць яго, калі захоцьчю.

Яніскаму ўспамінаецца такі выпадак. У той дзень яму трэба было дабрацца з Шэйкі ў Май. Прышоў да брыгадзіра праціць падводу — няма свабодных. Увесь транспарт у полі. Што рабіць? Зрынаецца сеанс у вёску Май. Там яго вывешана рэклама. Ак

рама таго, прызначым час дэмастрацыі фільма.

Палавіну дарогі прыйшлося самаму неслі апаратуру. Пакуль не дагнаў выпадковы матацыкл, які ішоў у Май.

Пасля гэтага выпадку ў Генадзь Антонавіча ўзнікла думка назваць уласны матацыкл. Ён купіў новенькі «М-72». Калі, грузчы апаратуры, матацыкл плаў узішці па сельскіх дарогах раёна, у аддзеле культуры занепакоіліся:

— Пабе апаратуру Яніска!

— Прышоўшы Генадзь Антонавічу даказваць, што нічога дрэннага не здарыцца. А калі аднойчы Яніска ўмудрыўся пагзуць на свой транспарт перасоўную электрастанцыю, кінамаханікі ахнулі:

— З апаратуру не пабуй, а васьмь матацыкл раней тэрміну выйшаў са строю. У час адпачынку трэба будзе рамантаваць. — Яніска глянуў у абло. — Вы ведаеце, у апошні час у мяне ішчыма «канкурэнт» аб'явіўся. І я рады яму. У вёсках, што абслугоўваю мая перасоўка, паявіліся тэлевізары. Цяпер мне, перад тым, як ехаць па новую карціну ў Крупкі, прыйдзіцца заглядаць у праграму тэлевізійных перадач.

Генадзь Антонавіч глянуў на гадзіннік.

— Прабачце, мне пара. Затым падняў тэлефонную трубку:

— Мне — станцыю... Скажыце, а Калініна не прыходзілі машыны па ўгнаенне? — Трактар ёсць? Тым лепш... Дзякую.

Праз гадзіну, чакаючы аўтобус на прыпынку, я ўбачыў трактар з прычэпам, які збочыў з магістралі на палювую дарогу. У кузаве сядзеў чалавек. Гэта быў Генадзь Антонавіч.

— ХЛУСІШ ДАЛЕЙ НЕ ПАПАЗУШЫ Мал. Ул. БАРАНОВСКАГА.

З ГЛЫБІНІ СТАГОДДЗЯЎ

У час фальклорнай экспедыцыі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР старэйшы навуковы супрацоўнік К. Кабашніку запісаў ад былога батлечніка, 70-гадовага пенсіянера Сямёна Васільевіча Дудара, які жыў у вёсцы Бялічэвічы, Слуцкага раёна, тэкст народнай драмы «Цар Максіміліян» і тэкст батлечнага паказу.

— Калі я ішчы быў хлапчуком, — успамінае С. Дудар, — я вельмі любіў глядзець пастаноўку «Цара Максіміліяна», якую ставілі ў Слуску і ў бліжэйшых вёсках у 1902—1904 гадах. Я вывучыў увесь тэкст і, калі падрос, арганізаваў са сваіх хлопцаў трупы, і мы ставілі гэтую п'есу ў час навагодніх свят. І васьмь цяпер, пад старасць, сабраліся мы, былыя ўдзельнікі спектакля (нас засталася трошкі), арганізавалі маладзейшы аднавіццоў і аднавілі пастаноўку «Цара Максіміліяна» ў сваім клубе.

Народная драма «Цар Максіміліян» прыйшла ў Беларусь з Расіі. Асноўныя матывы ў сюжэце драмы літаратурнага паходжання і вытокамі іх з'яўляюцца хутчэй за ўсё школьныя драмы першай паловы XVIII ст. Аднак, народны выкарыстаў гэтыя літаратурныя матывы па-свойму і стварыў народную драму ад парна-дэспана. Асноўная ідэяная накіраванасць

драмы — гэта пратэст народа супраць жорсткіх правіцельяў, якія не клопатваюцца аб сваім народе. У Беларусі і на Украіне канфіліт паміж Максіміліянам і яго сынам Адольфам гучаў востра ігчы і таму, што народ атосамліваў Максіміліяна з невянічымі яму прадстаўнікі каталіцкай царквы. Аднак, вялікую папулярнасць драмы ў Беларусі трэба тлумачыць і тым, што ў ёй цар Максіміліян праследуе свайго сына Адольфа з-за яго знаямства з «разбойнікамі», г. зн. з бунтарамі супраць прыгнятальнікаў. У запісе, зробленым навуковым супрацоўнікам М. Грыноўтам у вёсцы Веткі Хоцімскага раёна Магілёўскай вобласці ад калгасніка С. Саўчанкі, значаецца, што на пытанне Максіміліяна, дзе быў яго сын, Адольф адказаў:

На вольнай рэчы шляхца, з рознымі разбойнікамі знаўся, на розныя языкі песні навучаўся.

А ў тэксце, які ў 1923 г. запісаў на народных варыянтах у Рэчымскім раёне А. Рэмзаў і М. Міцкевіч, Адольф адказвае бацьку, што ён не толькі знаўся з разбойнікамі, але і кіраваў імі:

Па Бярозе, па Дняпры, Па Нёману вандраваў, Ды разбойнікамі кіраваў.

Пачынаючы з XVI ст., у Беларусі пачаў развіцца народны лялечны тэатр — батлейка. Не было адной вёскі, дзе б ні паказвалі батлечнікі цікавыя сюжэты з навакольнага жыцця. Больш дзевяці такіх сюжэтаў з удзелам 40 персанажаў запісаў дарэвалюцыйны і сучасны беларускі фалькларыст і этнограф Паўлюс Пачоскі. Народны тэатр быў вырас профэсійналы беларускі тэатр.

С. МІСКО.

КАШТОЎНЫ ДАПАМОЖНІК

Сентар мастацтва Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. Л. Лявона выпусціў зборнік «У дапамогу мастацкай самадзейнасці» (скаладаны В. Бяшчэвіч). Гэты бібліяграфічны указальнік дае пералік метадычных дапаможнікаў і артыкулаў у дапамогу кіраўнікам і удзельнікам тэатральнай самадзейнасці, а таксама самадзейным мастакам і кінамаханікам.

Бібліятэкары могуць знайсці тут перадачы па камплектаванню ініцыятыўнага фонда і прапаганда літаратуры ў дапамогу аматарам мастацкай самадзейнасці. «Маладзёжная аўдыя» — бібліяграфічны указальнік, у якім змяшчаюцца пералік спецыяльных ініцыятыў, якія рэкамендуваны ў гэтым бібліяграфічным выданні: бібліятэчка «Мастацкая самадзейнасць», «Рэпертуар мастацкай самадзейнасці», «Маладзёжная аўдыя», «Бібліятэчка сельскага клубнага работніка», «Мастацкая самадзейнасць» — удзельнікам мастацкай самадзейнасці.

«Бібліятэчка пачынаючага мастака» і інш.

У зборнік уключаны назвы літаратуры, якая выйшла ў свет за апошнія гады. Асабліва каштоўнае месца займаюць бібліяграфічныя ўказальнікі «Мастацкая самадзейнасць» (выпускі 1—2), у якіх ёсць спісы метадычных і вучэбных лістаў змяшчаюць спіс літаратуры, якая дэянага мастацтва, а таксама прыкладны рэпертуар.

Літаратура па народным тэатры і лялечным тэатрам у «Бібліятэцы народнай» па кіраўніцтву В. Засімоўскага, кіраўнікі аматарскіх ініцыятыў і іх удзельнікі змяшчаюць спіс літаратуры, якая дэянага мастацтва, а таксама прыкладны рэпертуар.

Штада, што ў гэтую каштоўную працу не ўключаны раздзел ад народных універсітэтаў. Вельмі малы тыраж гэтага бібліяграфічнага ўказальніка.

М. КОЛАС.

«Падзеі ў жыцці і творчым працы»

«Цэлла сустраці аматыры операў мастацтва сталіцы вышпленне дэмаграфічнага артыста УССР В. Казарэца, які прыняў удзел у спектаклі Беларускага дзяржаўнага артыста Лявона Вялічэвіча, мастацтва ў Беларусі»

«У канцэртнай залі Беларускай дзяржаўнай кансерватыўнай адыі паказанне фартэпіяна дуэта — ленынградскі артыст Г. Ганіна і Т. Савалойна. Праграма канцэрта склаўся «Арганы канцэрта ля мінор Вівальды — Баля, арцыні Сэн-Санса на тэму Бетховена, сюіта Мію «Сіарамуш», фантазія Моцарта — Ліста «Дон-Жуан», «Сюіта» В. Цытовіча (выконвалася ў першы раз).»

«Беларуская дзяржаўная філармонія наладзіла сімфонічны канцэрт з удзелам заслужанага артыста РСФСР Янава Зана, вядомага савецкага піяніста разам з Беларускай дзяржаўнай філармоніяй ініцыятыўна выканаў Рэспубліку Рахманінава на тэме Паганіні, дырыжыраваў М. Нерсісян, Г. Вялічэвіч інавацыя ў прафэсійных сталіцы марыстаўца вышпленне беларускіх майстроў»

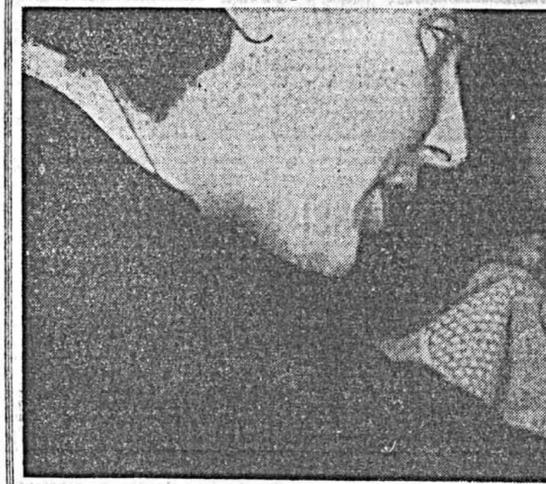
Усеазазнага конікурсы артыстаў эстрады В. Спіткоўскай і М. Зорына, якія пад кіраўніцтвам заслужанага артыста БССР В. Янпольскага падрыхтавалі новую літаратурную нампазіцыю — «Далёка-блізка». У нампазіцыю ўключаны ўрыўкі з твораў лаўрата Ленінскай прэміі А. Твардоўскага «За далю—далю», «Краіна Мурав'я», «Васіль Цёрнін», «Дом ля дарогі».

«У Доме культуры будзтва М. Г. Мінска адбылася сустрачка з Беларускай дзяржаўнай філармоніяй і творчымі нампазітарам, заслужаным дзеячом мастацтва БССР М. Шнейдэрманам. Ён расказаў аб творчым працы беларускіх нампазітароў, паказаў уключаныя аб IV Усеазазнавым з'ездзе нампазітароў, удзельнікам янога быў. Затым змяніў самадзейнасці быў дадзены вялікі канцэрт»

«Частва сустрачаюцца з работнікамі і ініцыятыўна завода «Гонсельмаш» артысты і творчыя элементы братніх рэспублік. Нодаўна перад моладдзю завода выступіў майстар мастацкага слова, артыст украінскага білармоні Барыс Чарноў. Выкананая ім літаратурная нампазіцыя «Сяргей Ясінка» вельмі спадабалася набыбудурацінам»

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАЗКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ПУБАРЫВІЧ, В. УЛ. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны скартар), П. С. ПРЫХОДЗКА, Р. К. САВАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАХАХОЎСКІ, Л. Б. ШАЦІЛА, Р. П. ШЫРМА.

Беларускі дзяржаўны

ДЗЯВОЧЬЯ САКРЭТЪ.

З далёкіх падарожжаў

Лівія — краіна па тэрыторыі (1760 тысяч кв. км) у многа разоў большая, чым Туніс (напомнім, што Туніс займае толькі 125 тысяч кв. км), а насельніцтва там усяго адзін мільён дзевяць тысяч чалавек—амаль у тры разы менш, чым у Тунісе. Але гэта дзіўна толькі на першы погляд. Калі ж удлічыць, што 98 працэнтаў плошчы Лівіі займае пустыня і паўпустыня, то ўстае пытанне а разумна. Прычым лівійская пустыня вельмі лютая, над ёй шугаюць вятры. І калі яны дзьмуць, то зашпяваюць усё: шасціныя дарогі, ажброджыя сажыкі, караваны, што праходзяць у гэты час праз пустыню. А трэба сказаць, што асноўная дарога, якая звязвае ўзбярэжжа з глыбіннымі раёнамі краіны—гэта караванчыя сажыкі, а галоўны від транспарту — вярблюд.

Вятры насіліваюць барханы вышэй за 300 метраў. Таму ўзбярэжжэ дарог на пэўнай адлегласці, як у нас кіламетравыя слупы, наспяваны кучы каменя. Па гэтых кучах падарожнікі шукаюць дарогу пасля карговай пасячанай завірухі. Пачынаю абавязак кожнага падарожніка пакласці і свой камень у адну з такіх куч. Зрабіць якія-небудзь пасады для аховы дарогі ад заносаў негмачана, бо клімат такі сухі, што не выпадае нават расы. А рэдка дажджы не заўсёды даходзяць да зямлі, часцей за ўсё вільгач выпараецца ў паветры.

Шкава, што мясцовыя насельніцтва, якое жыўе ў азасіах, не вельмі і радуецца дажджам. Мясцовыя людзі лічаць, што дождж толькі парушае вадзяное жыццёнае раслін, якія прыстасаваліся здобываць вільгач з глебы. Таму ў Лівіі і прыказка такая ёсць: «Бада дажджю — мёртва, вада глебы — жыва». Апрача таго, дажджы, асабліва ліўні, прыносяць шкоду глінабінным пабудовам, бо гліна, з якой яны зроблены, вельмі моцна насычана соллю, а дажджы вымываюць соль і тым самым разбураюць жытло і гаспадарчыя будыніны.

Нельга пазавідаваць і падарожнікам, якіх застае ў дарозе пасячаная бора. Пасок там дрэўняты, што ад яго нідзе не ўкаваецца. Ён прыняе ў поре скуркі і скура трэскаеца, у роце ёсць гарыць ад смэгі, моцна баліць галава. Нарадзіўшыся ў пустынях, пасячаная бора часта дасягаюць чават узбярэжжа. Тады пасок і пыл тоўстым пластам засыпае дамы і вушчы гарадоў, палубы караблёў, лісце дрэў. Усё знікае ў пасячаным тумане.

Першы артыкул гл. у «Літаратуры і мастацтве» 13 красавіка г. г.

БЕДНАСЦЬ ПРЫ БАГАЦЦІ

Валянцін ЗУБ

Але як ні намагаецца пустыня знішчыць усё жыццё, гэта ёй не ўдаецца. У лівійскіх пустынях усё ж ёсць раслінасы. Там расце тамарыск. Гэтае дрэва не мае лісця. Чаму прырода зрабіла яго такім, зразумець нялягка—каб яго мага меншая была паверхня ў раслін і таму як мага менш выпараваўся вада.

Асноўная маса насельніцтва (95 працэнтаў) жыўе на вузкай паласе узбярэжжа Міжземнага мора, дзе найбольш спрыяльныя ўмовы для жыцця. І толькі пачы працягваю жыць у глыбінні лівійскіх пустынь, у радкіх азасіах. Найбольш значныя з іх — Брак, Сабха, Мурзук, Гат, Гадаме, Куфра, Джора і іншыя. Каля 40 працэнтаў насельніцтва Лівіі вядзе кочавое жыццё і толькі ў азасіах знаходзіць усё патрэбнае для сабе: адзенне, абутак, посуд і іншыя рэчы.

Мы былі ў адным з такіх азасіаў, і самае каларытнае, што там убачылі, гэта — рынак. Качуўнікі, які правіла, прыязджаюць на рынак на вярблюдах, таму тут іх многа і маладых і старых, і высокіх і крхчы ніжэйшых, аднагорбых і двухгорбых «караблёў пустыні». Нездарма ў Лівіі нацыянальнай эмблемай—як у Францыі Эйфельва вежа, а ў Галандыі вятрак — з'яўляецца вярблюд, на якім, уважліва ўглядаючыся ў далечыню, сядзіць чалавек. Каля вярблюдаў стаялі і хадзілі загаразлыя хуады людзі ў белых бурнусках. Тут жа проста на зямлі пасаджаны рознага тавару, параскіданы і паравешаны вакол сабе аркія, стратэкія і нацыянальныя ўборы.

Лівія атрымала незалежнасць у 1951 годзе. У гэтым ёй дапамог Савецкі Саюз, бо захаднія дзяржавы хачелі падзяліць краіну на тры самастойныя правінцыі. Дату сваёй незалежнасці лівійскі народ заўсёды адзначае як вялікае свята. Мы паслылі з Лівіі пісьмы з маркамі, на якіх былі намаляваны рукі, што рывуць ланцугі. Такія маркі былі выпушчаны да дзесяцігоддзя Дня незалежнасці.

Прыкладна да 1943 года ў Лівіі гаспадарылі італьянцы. Потым туды прыйшлі англічане і, трэба сказаць, Лівія досыць хутка «абанглічанілася». Гэта выдзіх хача б з таго, што другая мова пасля арабскай у Лівіі англіская, як у Тунісе—французская. Краіна ўвайшла ў стэрлігнавую зону і нацыянальнай грашовай адзінкай стаў лівійскі фунт, раўняючыся англіскаму фунту. Пяцьдзят працэнтаў азначана гандлю знаходзіцца ў руках англічан. У Трыпалі знаходзіцца буйнейшы ан-

глійскі банк — «Барклайз Бэнк». Выкладанне ў Лівійскім універсітэце вядзецца на англійскай мове. У сярэдніх школах вучаюцца англійскай, французскай і італьянскай мовамі. Збіраюцца ўвесьці выкладанне рускай мовы. Ва ўсіх міністэрствах працуюць дарэалінішчымі. Больш 40 экспертаў займаюцца дапамогай лівійцам, але вынікае пакуль што нікія краіны Лівія як была самай беднай краінай Афрыкі, так і застаецца ёю. Сярэдні гадавы даход на душу насельніцтва там складае менш чым 10 лівійскіх фунтаў, а гэта адзін з самых нізкіх даходаў ва ўсім свеце.

У апошні час у Лівію вельмі актыўна прыякае амерыканскі капітал. У Кірэнэі знойдзены вялікія запасы нафты на невялікай глыбінні. Як крумкачы, накінуліся на гэтую нафту дзякі з розных краін. І цяпер там працуе 20 інашчезных кампаній. Аднак першыноство срод і пакуль што належыць амерыканскай нафтавай кампаніі «Эсо». Яна ўжо забавыла тэм болш як 12 мільянаў татон нафты. Ад вярнуцца за нафту грошай толькі 10 працэнтаў ідзе лівійцам.

Такое становішча ў краіне складалася па той жа прычыне, што і ў Тунісе, — у выніку гаспадарання каланіялістаў. Хто б ні гаспадарыў — французы, італьянцы ці англічане — вынік адзін, спадчына яна: шматлікая асталасць, страшэнная галеца, амаль суцэльнае непісьменнасць. Атрымаўшы незалежнасць, Лівія стала перад тым фактам, што ў яе амаль няма вышпленнага кадраў. Няма ні аднаго інжынера, ёсць толькі некалькі настаўнікаў і сем урачоў. Вось і паспабуй пасля гэтага не пайсці на пахлон да тых жа каланіялістаў, паспабуй адмовіцца ад іх паслуг у прамысловасці і сельскай гаспадарцы, не браць экскэртаў.

Перад лівійцамі ў сучасны момант стаіць складаная задача — асвоіць былыя землі італьянскіх каланіялістаў. Справа ў тым, што калі Лівія была калоніяй Італіі, там жыло каля 220 тысяч італьянцаў. Цяпер жа іх засталася прыкладна 40 тысяч. І многія землі, што раней апрацоўваліся імі, ператварыліся ў абложыны. У італьянцаў былі трактары, селякі і іншыя сельскагаспадарчыя машыны, а ў лівійцаў ёсць вярблюд і саха. Зразумела, ім вельмі цяжка пры дапамозе такой дагістарычнай тэх